

Valtuutetun valtuustoaloite

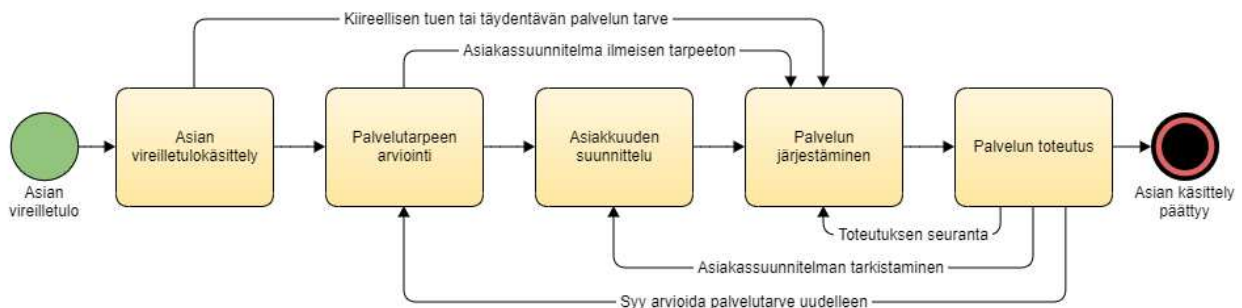
Aloitteen aihe: Palvelutarpeen arviointien lakisääteinen valmistuminen turvattava.

Aloitteen teksti: Pohteen tulee varmistaa riittävä henkilöstöresurssi palvelutarpeen arviointien lakisääteisen valmistumisen turvaamiseksi.

Palvelutarpeen arvioinnin sisältö

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 37 §:n mukaan palvelutarpeen selvittämisen perusteella arvioidaan, onko henkilöllä tuen tarvetta. Jos henkilö tarvitsee tukea, arvioidaan, onko tuen tarve luonteeltaan tilapäistä, toistuvaa tai pitkäaikaista. Palvelutarpeen arviointi sisältää:

- 1) yhteenvedon asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta;
- 2) sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä;
- 3) asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä;
- 4) asiakkaan ja sosiaalihuollon ammattihenkilön arvion 42 §:n mukaisen omatyöntekijän tarpeesta.

Kuva 1. Sosiaalihuollon asian käsittelyn eteneminen

Sosiaalihuoltolain (2023/677) 36 §:n mukaan, kun hyvinvointialueen sosiaalihuollon palveluksessa oleva on tehtävässään saanut tietää sosiaalihuollon tarpeesta olevasta henkilöstä, hänen on huolehdittava, että henkilön kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Säännöksessä ei aseteta kiinteää määräaikaakaan sille, missä ajassa kiireellisen avun arviointi on tehtävä, vaan asia jää tapauskohtaisen kokonaisharkinnan varaan huomioiden perustuslain 19 §:n 1 momentin vaatimus välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamisesta.

Kiireellisen arvioinnin lisäksi henkilöllä on oikeus saada palvelutarpeensa arvioiduksi kokonaisvaltaisesti. Sillä henkilöllä, joka saa ensimmäisenä sosiaalihuollossa tiedon uudesta asiakkaasta, ei välttämättä ole tehtävään soveltuvaa koulutusta, mutta hänelle syntyy velvollisuus huolehtia siitä, että palvelutarpeen arviointi suoritetaan lainmukaisesti. Palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteinen sosiaalihuollon ammattihenkilö, jolla on tarkoituksenmukainen koulutus. Laki jättää hyvinvointialueelle harkintavaltaa sen suhteen, mikä on tehtävän edellyttämä tarkoituksenmukainen koulutus eri tilanteissa. Sosiaalityöntekijän on kuitenkin aina arvioitava erityistä tukea tarvitsevan henkilön palvelutarve.

Laki ei edellytä, että palvelutarpeen arviointi tehtäisiin jokaisessa tapauksessa samalla tavoin. Arviointi tulee lain mukaan tehdä asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä

asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeudet ja velvollisuudet sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan.

Palvelutarpeen arviointi on aloitettava viipymättä ja saatettava loppuun ilman aiheetonta viivytystä. Arviointi voidaan jättää tekemättä vain, jos se on ilmeisen tarpeetonta. Uuden palvelutarpeen arvioinnin tekeminen ei ole tarpeen, jos palvelun tarve on vastikään selvitetty, eikä asiakkaan tilanteeseen ole tullut palvelujen järjestämiseen liittyviä olennaisia muutoksia.

Arvioinnin tekeminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun asiakas, asiakkaan omainen tai läheinen tai hänen laillinen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan hyvinvointialueen viranomaiseen palvelujen saamiseksi, jos:

- 1) henkilö on yli 75-vuotias;
- 2) henkilö saa vammaisetuksista annetun lain (570/2007) 9 §:n 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ylintä hoitotukea;
- 3) henkilö on vammaispalvelulaissa tarkoitettu vammainen henkilö.

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen palvelutarpeen arviointi on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä asian vireille tulosta ja arvioinnin on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa vireille tulosta. Vammaisen henkilön palvelutarvetta arvioitaessa on lisäksi noudatettava vammaispalvelulakia. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä säädetään lastensuojelulaissa. Iäkkään henkilön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava vanhuspalvelulakia. Hyvinvointialue vastaa siitä, että iäkkään henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumistaan tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa.

Perhe- ja sosiaalipalvelut:

Pohteen perhe- ja sosiaalipalveluissa lasten (ja perheiden) sosiaalipalveluiden palvelutarpeen arviointi toteutetaan kahdessa alkuarviointiyksikössä. Keväällä 2025 toteutetun organisaatiomuutoksen seurauksena pohjoiseen alkuarviointiyksikköön siirtyi aiempaa laajempi kokonaisuus sosiaalihuoltolain mukaisia vireillepanoja ja palvelutarpeen arviointeja. Tämä on lisännyt yksikön työmäärää merkittävästi, eikä henkilöstöresurssi ole kaikilta osin ollut riittävä vastaamaan kasvaneeseen tarpeeseen.

Vireillepanojen määrä on kasvanut syksyn 2025 aikana. Tilanteen hallitsemiseksi on käynnistetty toimenpiteitä, joilla varmistetaan lakisääteisten määräaikojen toteutuminen, mukaan lukien henkilöstöresurssien vahvistaminen ja toimintatapojen kehittäminen. Samalla arvioidaan pysyvän henkilöstötarpeen tasoa.

Palvelutarpeen arvioinnit toteutuvat muun kuin Oulun alueella pääosin lakisääteisissä määräaajoissa, yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Vireillepanojen määrän kehitystä seurataan, vaikka asiakastietojärjestelmien rajoitteet vaikeuttavat kattavaa tilastointia.

Aikuisten osalta palvelutarpeen arvioinneille ei ole lakisääteistä määräaikaa, minkä vuoksi niitä ei järjestelmistä myöskään seurata.

Ikäihmisten palvelut:

Ikäihmisten palveluissa henkilöstön saatavuudessa on ollut haasteita palveluohjaajien lyhyiden sijaisuuksien osalta sekä sosiaalityöntekijöiden saatavuudessa Oulun aluetta lukuun ottamatta. Loppuvuodesta 2025 kaikki sosiaalityöntekijöiden virat on saatu täytettyä, osa määräaikailla sijaisuuksilla. Sosiaaliohjausta on pystytty vahvistamaan tämän vuoden aikana, muutos näyttäytyy toiminnassa vuoden 2026 puolella.

Alueellisia eroja henkilöstöressurssien osalta on pyritty tasamaan, sekä vahvistamaan palvelutarpeen arviointia vuoden 2025 aikana mm. kohdentamalla vakansseja alueen tarpeen mukaan sekä tarkastelemalla työ ja tehtäväjakoja sekä muuttamalla toimia viroiksi.

Ikäihmisten toimialueella on suunniteltu muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa palveluja. Muutoksia lähdetään toteuttamaan vuoden 2026 alusta. Muutosten tavoitteena on mm. vahvistaa gerontologisen sosiaalityön saavutettavuutta koko Pohteen alueella, sekä keskittää palvelukokonaisuuksia ja toimintoja, joka sujuvoittaa yhteisten toimintamallien ja – tapojen jalkauttamista koko Pohteen alueelle. Uudelleen organisoitumisen avulla pystytään keskittämään mm. palveluohjausta, palvelutarpeen arviointia.

Hyvinvointialueelle siirryttäessä kunnista on siirtynyt sopimuksia ja palvelupäätöksiä, joiden päivittäminen on edellyttänyt resurssien vahvistamista mm. Ikä- ja omaishoitokeskukseen. Palvelutarpeen arviointiin tarvittavaa henkilöstöressurssia arvioidaan ja tarkastellaan säännöllisesti, sekä vahvistetaan tarpeen mukaan.

Palvelutarpeen arviointi, asian vireilletulosta päätökseen ja toimeenpanoon toteutuu lakisääteisissä ajoissa, joitain yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta, johtuen asiakkaan tilanteesta tai muusta perustellusta syystä. Vuonna 2025 käyttöön otettu toiminnanohjausjärjestelmä mahdollistaa lakisääteisten aikojen paremman seurannan ja hallinnan. Asiakastietojärjestelmien moninaisuus tuo osaltaan haasteita toiminnassa.

Vammaispalvelut:

Vammaissosiaalityössä henkilöstön saatavuus on palveluohjaajien (sosionomi AMK) osalta hyvä. Koillismaalla ja eteläisellä alueella on ollut haasteita saada päteviä sosiaalityöntekijöitä, mutta loppuvuonna 2025 saatavuus on ollut pääasiassa hyvä.

Vammaissosiaalityöhön on aluehallituksen päätöksellä (AH 20.5.2025, 239 §) perustettu 10 virkaa, joista täyttölupa saatu viiteen virkaan toukokuussa. Vammaissosiaalityöhön haetaan lisäksi täyttölupaa viiteen virkaan alkuvuonna 2026. Vammaissosiaalityön vahvistaminen liittyy kunnilta hyvinvointialueelle siirtyneeseen palveluvelkaan sekä uuden vammaispalvelulain toimeenpanoon. Kaikkien asiakkaiden palvelupäätökset tulee päivittää/laatia uuden lain mukaiseksi lainsäädännön kolmen vuoden siirtymäaikana. Vammaissosiaalityön kehittämistä on toteutettu vuonna 2025 mm. Työnjakopilotissa, jossa on tarkasteltu sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien työnjakoa.

Palvelutarpeen arviointien aloitus on toteutunut pääasiassa hyvin lakisääteisessä seitsemässä vuorokaudessa. Vireille tulleeseen hakemukseen on annettu pääasiassa päätös kolmen kuukauden sisällä vireilletulosta, mutta toimeenpanoissa on ollut paikoin haasteita. Yhtenäisen asiakastietojärjestelmän

käyttöönotto ja käyttöönottojen viivästyminen ovat haastaneet lakisääteisten määräaikojen seuranta ja tiedolla johtamista. Lakisääteisten määräaikojen toteutumista on seurattu manuaalisilla erillistiedonkeruilla.

Oulussa 26.1.2026

Toimialuejohtajat Leena Mämmi-Laukka, Mervi Koski ja Päivi Lauri, sosiaalihoitaja Leena Pimper-Koivisto